

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/86742>

Please be advised that this information was generated on 2019-05-23 and may be subject to change.

nederland in twaalf delen (3)

FOTO: KICK SMETS/HOLLANDESE HOOGTE

‘Wij zijn Twente’

Naar buiten toe stralen Tukkers een en al saamhorigheid uit. Maar het moderne Twente is een vat vol tegenstellingen: tussen stad en land, tussen trend en traditie, tussen samenwerking en tegenwerking. Je kunt je erover verbazen, maar misschien vormen die spanningen juist wel het wezen van Twente.

Wie via de A1 Twente binnenrijdt, ziet op een viaduct met rode letters ‘Wij zijn Twente’ gekalkt. De graffiti is illustratief voor de saamhorigheid die de Tukkers naar buiten toe uitstralen. Ook FC Twente roept bij veel Nederlanders het beeld op van een sterke regionale identiteit. Binnen de streek gaat het er echter een stuk minder harmonieus aan toe. Zo brak een paar jaar geleden een heuse opstand uit in een Enschedees bejaardentehuis omdat de lokale catearraar ingeruild werd voor eentje uit Hengelo. Dat kon echt niet, aldus de bewoners, want ‘de mensen in Hengelo eten toch heel anders?’. Ook Twentse bestuurders komen maar niet tot overeenstemming over de koers die de regio moet varen. Telkens loop je tegen dit soort puzzels aan als je probeert grip te

krijgen op het wezen van Twente. Misschien is het ook wel vergeefse moeite te blijven zoeken naar de ontbrekende puzzelstukjes om de regio te doorgronden. Sterker nog, juist die tegenstellingen zouden Twente wel eens zo bijzonder kunnen maken.

Stad en land

De eerste tegenstelling is die tussen stad en platteland. Van oudsher is Twente een landelijk gebied dat waarschijnlijk landelijk was gebleven als de industrialisatie niet had geleid tot urbanisatie. De beslissing van koninkkoopman Willem I om in Twente ‘s lands textielnijverheid te vestigen is van cruciaal belang geweest. Zo’n honderd jaar geleden vormde Twente met het nabijgelegen Münsterland de tweede textielagglomeratie ter wereld

– alleen Manchester telde meer textiel-fabrieken. De toestroom van arbeiders vanaf het midden van de 19de eeuw leidde tot een ware bevolkingsexplosie in Enschede, Hengelo en Almelo. De textiel is teloorgegaan, maar nog altijd is Twente dichtbevolkt. De regio telt 619.000 inwoners en is daarmee in bevolkingsomvang groter dan Zeeland, Flevoland, Groningen en Drenthe. De Twentse steden Almelo, Hengelo en Enschede behoren tot de G-27 en hebben volgens het rijk te maken met ‘grootstedelijke opgaven’. Geen wonder dat er regelmatig stemmen opgaan om van Twente een aparte bestuurlijke entiteit te maken. Zo is al eens gesproken over het Gewest Twente, de Provincie Twente en zelfs de Vrije Republiek Twente. Tegelijkertijd is de regio nog altijd dat landelijke gebied van vroeger met alle kenmerken van dien: groen, rustiek en veilig. In dorpen als Daarlerveen, Hengevelde en Tilligte lijkt het stedelijk leven ver weg. Wie de marketingcampagne ‘Twente. Landgoed van Nederland’ wel eens heeft gezien, weet dat de regio zich ook graag met die landelijke uitstraling profileert. En inderdaad: uit de statistieken blijkt dat je nergens in Nederland vanuit de grote stad zo snel in

een natuurlijke, bosrijke omgeving bent. Twente behoort daarnaast tot de veiligste gebieden van het land. De spanning tussen stad en ommeland steekt in Twente vaak de kop op en verklaart waarom de regionale bestuurders blijven steggelen over thema's die een van beide kunnen schaden. De slepende discussie over de toekomst van Vliegveld Twente (bedrijvigheid of natuur?) is daarvan een sprekend voorbeeld.

Trend en traditie

De tweede tegenstelling in Twente is die tussen trend en traditie. Deze uitersten vloeien voort uit de hiervoor genoemde spanning. Vernieuwing hoort bij de stad, terwijl het koesteren van het verleden een typisch plattelandsverschijnsel is. Dat Twente trends zet, nemen de politici in Den Haag ook steeds meer waar: de regio is aangemerkt als een Piek in de Delta die een grote bijdrage levert aan de innovatiekracht van ons land. Terecht, want de regionale bedrijven en kennisinstel-

lingen (de Universiteit Twente, Saxion Hogeschool en het ROC Twente) zijn broedplaatsen van vernieuwing. Weinig Nederlanders weten dat de surfplank, het kunstgras, opereren op afstand en schilderijenrestauratie met lasertechnologie Twentse innovaties zijn. Vooral op het gebied van materialen, machines, bouw en medische technologie scoort Twente goed. Wel lijdt de regio aan het Intel Inside-syndroom: Twentse bedrijven maken veel snuffjes (of het nu gaat om de technologie in de Airbus of de veer waarmee je een Senseo-koffiemachine openklikt), maar de regio heeft weinig consumentenproducten met een eigen gezicht. Ondanks al die innovatie is de economische structuur nog altijd traditioneel. Ruim een kwart (26%) van de Tukkers werkt in de industrie; dat is 7% meer dan het landelijk gemiddelde. Dit is terug te voeren op de textielnijverheid die de regio groot heeft gemaakt, al is deze sector na de crisis van de jaren zestig zo goed als verdwenen. Niet alleen economisch, maar ook in sociaal-cultureel

‘Het Twentse ros’

Overal in Twente kom je hem tegen: het Twentse ros. Over de herkomst van het ros (officieel: ‘een steigerend paard van wit met de staart omhoog tegen een rode achtergrond’) is veel gespeculeerd. Zo wordt het paard wel in verband gebracht met de Saksen

die vanuit het naburige Duitsland hun invloed over Twente lieten gelden. De witte schimmel zou Sleipnir zijn, het paard van Wodan, en daarmee een symbool van macht. Inderdaad zien we het Saksische ros terug in de wapens van de Duitse deelstaten Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen (daar heeft het dier de staart omhoog). Het Twentse ros lijkt eerbiedwaardig en eeuwenoud, maar is in feite een reclamelogo uit het begin van de 20ste eeuw, dat stond voor ‘made in Twente’. Het was namelijk bierbrouwer Meilink die het fiere ros als handelsmerk introduceerde op de flessen van zijn Hengelosche Bierbrouwerij. Om zich van de concurrentie te onderscheiden gebruikten textielabrikanten als Van Heek en Stroink in de reclame eveneens het paard dat ze tijdens hun pleziertochtsjes door Westfalen hadden leren kennen. In het voetspoor van de ondernemers namen voorvechters van de Twentse identiteit het ros over: een symbool voor regionale trots. De

De Hengelosche Bierbrouwerij van Melik die het ros als handelsmerk gebruikte sloot in 1988, maar in 2007 zorgden een stel Twentse liefhebbers voor een tijdelijke comeback van het Hengelo Bier, uiteraard weer met het ros op het etiket.

FOTO: WITZE

opzicht is Twente nog vrij traditioneel. De streek koestert de dragers van haar identiteit, zoals de Nedersaksische taal, de vlag en het volkslied. Het Twentse ros (kader) duikt daarbij telkens op als symbool. Ook streekproducten, variërend van de klassieke metworst tot biologisch geproduceerde bessenlikeur, zijn in opmars – soms zelfs met eigen winkels, zoals Landerijk. Het succes van de regiosoap *Van Jonge Leu en Oale Groond* laat bovendien zien dat streektaal ook bij de jeugd leeft, al blijft het streekbewustzijn van veel jonge Twentenaren beperkt tot Grolsch, Herman Finkers en FC Twente.

Samenwerking en tegenwerking

De laatste tegenstelling in Twente is die tussen samenwerking en tegenwerking. Enerzijds zijn Tukkers netwerkers in hart en nieren, zo blijkt uit onderzoek dat in het kader van de European Values Studies is verricht. Nergens in West-Europa is het ‘sociaal kapitaal’ – de deelname van burgers aan lokale netwerken en de mate waarin mensen elkaar in algemene zin vertrouwen – zo hoog als in Twente. In de streek is maar liefst 89% van de bevolking lid van een sociaal-culturele vereniging (denk aan de plaatselijke voetbalclub, het lokale zangkoor en de regionale ondernemerssociëteit), terwijl dat in West-Europa gemiddeld 26% is. Verder zegt 65% van de Twentenaren vertrouwen te hebben in de medemens, wat een stuk hoger is dan het Europese gemiddelde van 35%. Dit gevoel van saamhorigheid gaat wellicht terug tot het ‘noaberschap’, de onbaatzuchtige burenhulp die de Twentse boerengemeenschappen in het verleden verbond. Anderzijds laat Twente op het vlak van saamhorigheid het tegendeel zien. De

bestuurlijke historie van de streek is een aaneenschakeling van tegenslagen, teleurstellingen en gemiste kansen. In zo'n vijftig jaar tijd hebben de Twentenaren een Stedenband, Gewest, Stedelijk Knooppunt, Dubbelstad, Dubbelstadplus, Twentestad, Netwerkstad en tot tweemaal toe zelfs een Provincie Twente aan zich voorbij zien trekken. De Regio Twente is al weer een aantal jaren een feit en vervult een belangrijke rol om bovenlokale projecten van de grond te trekken. Door de telkens terugkerende onenigheid en tegenwerking tussen de steden en plattelandsgemeenten blijft de Regio Twente echter een wankel constructie. Het borrelen bij de ondernemerskring is natuurlijk ook wat anders dan het nemen van besluiten over de toekomst van de regio.

Twente blijft verbazen

Als er in Twente weer eens heibel is over een onderwerp (zoals nu over Vliegveld Twente), gaat het vaak om een botsing tussen stad en land of trend en traditie. Wat hebben de plattelandsgemeenten bijvoorbeeld aan een regionaal Innovatieplatform? En waarom blijft elke gemeente in haar eigen bedrijfslocaties investeren, terwijl de regio inmiddels met een overschot aan industriegrond van zevenhonderd voetbalvelden kampt? Allemaal vraagstukken die je pas begrijpt als je Twentse tegenstellingen kent. Het is de vraag of ze ooit opgelost zullen worden. Misschien is het realistischer aan te nemen dat in het moderne Twente stad en land, trend en traditie en samenwerking en tegenwerking hand in hand gaan. Die tegenstellingen maken Twente authentiek – en ze zorgen ervoor dat de regio ook de Tukkers zelf blijft verbazen. •